

TUOTANNON, OHJAAJAN JA TYÖRYHMÄN RISTITU-
LESSA

Apulaisohjaus suomalaisessa elokuvatuotannossa

Kaisa Luostarinen

Opinnäytetyö
Kulttuuriala
Viestintä
Medianomi (AMK)

2015

Kauppa ja kulttuuri
Viestintä

Tekijä	Kaisa Luostarinen	Vuosi	2015
Ohjaaja	Jetta Huttunen		
Työn nimi	Tuotannon, ohjaajan ja työryhmän ristitulella - Apulaisohjaus suomalaisessa elokuvatuotannossa.		
Sivu- ja liitemäärä	31		

Opinnäytetyössä tavoitteenani oli selvittää, mitkä ovat apulaisohjaajan työtehtävät sekä millaista apulaisohjaajan työ on nykyisin suomalaisessa fiktioelokuvassa. Tavoitteenani oli myös laatia opas apulaisohjaajan työhön esimerkiksi aloitettavalle media-alan opiskelijalle.

Käsittelen opinnäytetyössäni ensin väljästi elokuvatuotannon kulkua ja hierarkiaa, ja käyn sitten läpi apulaisohjaajan työtehtäviä ja asemaa tuotannossa niin työnjohdollisesta näkökulmasta kuin kuvaustilanteen ilmapiirin luojana. Pohdin myös, millainen on hyvä apulaisohjaaja.

Tutkin myös apulaisohjaajan työtä kahdessa pitkän suomalaisen fiktioelokuvan tuotannossa, joissa olen ollut mukana. Tarkastelen apulaisohjaajan työtä näissä tuotannoissa tekemieni alan ammattilaisten haastattelujen ja omien havaintojeni kautta. Sivuan myös ammatti- ja independenttuotannon eroja ja näiden erojen vaikutusta apulaisohjaajan työhön.

Lopuksi summaan omia ajatuksiani ja kokemuksiani apulaisohjaajan työstä suomalaisessa fiktioelokuvassa. Vaikka apulaisohjaajan työtä ja sitä, millainen on hyvä apulaisohjaaja, voidaan määrittää jonkin verran, niin silti tapoja apulaisohjata on yhtä monta kuin apulaisohjaajia.

School of Culture and Arts
Bachelor of Media Arts

Author	Kaisa Luostarinen	Year	2015
Supervisor(s)	Jetta Huttunen		
Subject of thesis	On the crossfire of the production, the crew and the director - First assistant directors work in Finnish film production.		
Number of pages	31		

In this thesis research, the objective was to study which the first assistant director's work tasks are, and what the first assistant director's work is like today in Finnish feature film. Another objective of this research was also create a guidebook on the first assistant director's work, for example for use by media student beginners.

In my thesis, I initially discuss the process of film production its hierarchy. In the sections to follow, I deal with the work tasks and position of the first assistant director from the supervisory point of view in production, in addition to how the first assistant director creates shooting period atmosphere. I also go through the characteristics of a good first assistant director.

I also explore the first assistant director's work in two Finnish feature film productions, which I took part in as trainee. Further, I examine the first assistant director's work in these productions through interviews of media professionals and my own observations. I also discuss differences between professional and independent film production, as well as how these differences influence the first assistant director's work.

To conclude, I share my own thoughts and experiences concerning the first assistant director's work in Finnish feature film. We can define some work tasks and characteristics of a good first assistant director, but there still as many ways to do the first assistant directing than there is first assistant directors.

Key words

first assistant director, production, independent film

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	ELOKUVATUOTANTO PÄHKINÄNKUORESSA	7
2.1	Elokuvatuotannon kulku	7
2.2	Independent-elokuva	9
2.3	Tuotantoryhmän hierarkiasta	10
3	APULAISSOHJAAJAN ROOLI ELOKUVAN TUOTANNOSSA	12
3.1	Apulaisohjaajan työnkuva	12
3.2	Apulaisohjaajan työnjohdollinen asema	14
3.3	Apulaisohjaajan työhön vaikuttavat seikat	16
3.4	Hyvä apulaisohjaaja?	17
4	APULAISSOHJAUS ERI TUOTANNOISSA	21
4.1	<i>Toiset tytöt</i> -elokuvan tuotanto	21
4.1.1	Apulaisohjaajan tehtävät	21
4.1.2	Mikä vaikutti apulaisohjaajan työhön	22
4.2	<i>Guilt</i> -elokuvan tuotanto	23
4.2.1	Apulaisohjaajan tehtävät	23
4.2.2	Mikä vaikutti apulaisohjaajan työhön	24
4.3	Rahoitetun tuotannon ja independenttuotannon eroista	25
5	POHDINTA	27
	LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Käsittelen opinnäytetyössäni apulaisohjaajan työnkuvan monimuotoisuutta erilaisissa suomalaisissa elokuvatuotannoissa. Apulaisohjaajan toimenkuva sisältää monia vastuita ja tehtäviä, ja nämä vastuut ja tehtävät tuntuivat kuulemani ja kokemani perusteella vaihtelevan jonkin verran maittain, mutta myös tuotannoin Suomesa. Toki apulaisohjaajan päätehtävä on jokaisessa fiktiivisessä tuotannossa suurin piirtein sama: laatia tuotannon kuvausvaiheen aikataulu ja johtaa kuvauksia niin, että kuvaukset etenevät sujuvasti ja aikataulussa pysytään. Eri ohjaajilla ja tuottajilla saattaa kuitenkin olla erilaisia toiveita siitä, miten he haluavat apulaisohjaajan roolin vedettävän ja työn tehtävän.

Apulaisohjaajan työtehtäviin vaikuttaa myös tuotannon luonne: esimerkiksi indie-elokuvan tuotannossa lähtökohdat apulaisohjaajan toiminnalle ovat erilaiset kuin ammattituotannossa, koska raha ei liiku näissä tuotannoissa samoin: indie-elokuva tehdään usein ilman julkista rahoitusta.

Tutkin siis opinnäytetyössäni apulaisohjaajan työnkuvaa ja roolia, ja sitä miten ne muodostuvat, erilaisissa tuotannoissa. Lisäksi tutkin indie- ja ammattituotannon toimintamallien vaikutusta apulaisohjaajan työhön etenkin kuvauksissa. Lähestyn aihetta suomalaisten media-alan ammattilaisten haastattelujen sekä oman kokemukseni kautta.

Keskityn opinnäytetyössäni suomalaiseen fiktioelokuvaan; rajaan televisiotuotannot ja dokumenttielokuvat pois, sillä niissä apulaisohjaaminen on hyvinkin erilaista verrattuna fiktioelokuvan tuotantoon, tai apulaisohjaajaa ei ole ollenkaan.

Produkteinani on kaksi tuotantoa, joissa olin kesän ja syksyn 2014 aikana mukana: käsittelen Fisher King Production Oy:n *Toiset tytöt* -elokuvan (Illi 2014) sekä Outline Studiosin indietuotantona toteutetun *Guilt*-elokuvan (Jelinko 2014) tuotantoja apulaisohjauksen kautta.

Työtäni varten olen haastatellut sekä apulaisohjaajia että työryhmän jäseniä, jotka työskentelevät läheisesti apulaisohjaajan kanssa, jotta saisin riittävän ku-

van siitä, miten apulaisohjaaja ja hänen työtehtävänsä suomalaisessa elokuva-tuotannossa nähdään. Haastattelin *Toiset tytöt* -elokuvassa linjatuottajana toimi-
nutta Anu Hukkaa, jolla on kokemusta myös apulaisohjaamisesta. Lisäksi
haastattelin *Guiltin* ohjaajaa Mara Jelinkoa, joka toimii ohjaajan lisäksi kuvaaja-
na, ja apulaisohjaajaa Pauliina Talikkaa. Valitsin haastateltavat tuotannoista
joissa itsekin olin mukana, jotta voisin verrata heidän kokemuksiaan tuotannois-
ta omiini.

Opinnäytetyössäni pyrin siis selkeyttämään apulaisohjaajan työnkuvan määri-
telmää ja avaamaan sitä, mikä aiheuttaa apulaisohjaajan työn muuttuvan luon-
teen. Lisäksi esittelen ammatti- ja indie-elokuvan tuotantojen eroja apulaisoh-
jaamisen kannalta.

Tämä opinnäytetyö on läpileikkaus apulaisohjaukseen nykypäivän Suomessa.
Lisäksi se toimii hyvänä ohjekirjana ja opastuksena apulaisohjauksesta kiinnos-
tuneelle, aloittelevalle media-alan opiskelijalle.

2 ELOKUVATUOTANTO PÄHKINÄNKUORESSA

2.1 Elokuvatuotannon kulku

Elokuvatuotannon voidaan katsoa alkavan tarinan aiheen valinnasta. Aihio jalostuu lopulta, kriittisen arvioinnin ja kehittelyn seurauksena, valmiiksi käsikirjoitukseksi - jos jalostuu. Mikäli elokuvan idea huomataan tässä käsittelyvaiheessa riittämättömäksi kantamaan tarinaa alusta loppuun, on aihio syytä hylätä. (Kivi & Pirilä 2010, 31 - 33.)

Jos käsikirjoitus kuitenkin arvioidaan toteutuskelpoiseksi, on Suomessa seuraavana askeleena usein rahoituksen hakeminen, sillä elokuvan tekeminen on kallista. Yleisimpiä rahoituskanavia ovat Suomen Elokuvasäätiö (SES), Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus (AVEK), sekä esimerkiksi esitysoikeuksia ostavat televisiokanavat. (Kivi & Pirilä 2010, 35.)

Rahoituksen hakeminen vaatii kuitenkin huolellista valmistautumista: tuottajan, joka on tässä vaiheessa jo mukana tuotannossa, on tehtävä kustannuslaskelmat ja niiden perusteella laadittava tuotannolle alustava budjetti ja rahoituslaskelma (Kivi & Pirilä 2015, 38). Usein suomalaisessa fiktiossa ohjaaja ja käsikirjoittaja etsivät käsikirjoituksesta kiinnostuneen tuottajan tai tuotantoyhtiön, ja tarjoavat tälle käsikirjoitusta tuotantoon (Kivi & Pirilä 2010, 37).

Kun elokuvan rahoitus on varmistunut ja sen todellinen budjetti alkaa hahmotua, voidaan aloittaa varsinainen esituotanto. Esituotannoksi luetaan kaikki tuotantoon liittyvä ja ennen varsinaisia elokuvan kuvauksia tapahtuva, nimenomaan budjetoitu toiminta elokuvatuotannon eteen (Elokuvantaju 2015a). Tässä vaiheessa tuotantoon aletaan rekrytoida mukaan lisää suunnittelevaa työvoimaa, esimerkiksi kuvaaja, äänisuunnittelija, lavastaja ja pukusuunnittelija (Kivi & Pirilä 2010, 67). Tuotantoryhmä kasvaa pikkuhiljaa kohti elokuvan kuvauksia edettäessä.

Elokuvatuotannossa hyvin suunniteltu on puoliksi tehty: mahdollisimman hyvin hoidettu esituotanto mahdollistaa kustannusten kurissa pysymisen myöhem-

missä työvaiheissa (Elokuvantaju 2015a). Esituotannossa pyritäänkin kuvauspaikkojen etsimisen, erilaisten tarpeistojen hankkimisten, kuvausten aikataulutuksen ja muun valmistelun lisäksi ennakoimaan tuotannon ongelmia ja heikkouksia ja karsimaan ne pois tuotannon lopullisesta suunnitelmasta (Kivi & Pirilä 2010, 67).

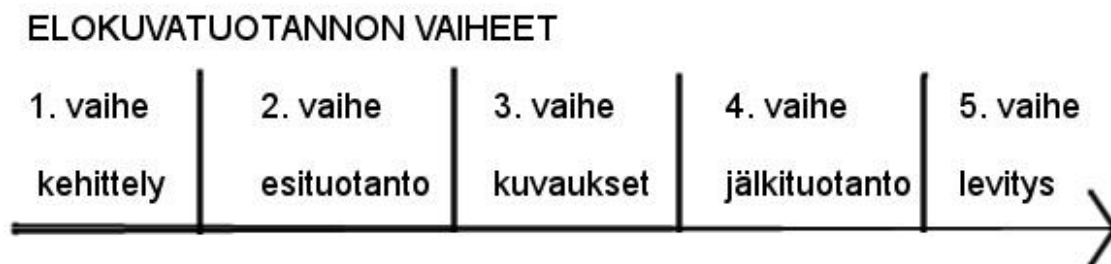
Kun suunnitelmat on saatu valmiiksi, siirrytään kuvausvaiheeseen. Kuvaukset ovat näkyvin osa elokuvatuotantoa, vaikkakin usein lyhytkestoisin - siinä missä kuvausvaihe on ohi muutamassa viikossa, elokuvan esi- jälkituotantovaiheet saattavat viedä useampia kuukausia (Elokuvantaju 2015c, Kivi & Pirilä 2010, 68).

Kuvausvaiheen päivittäisiä rutiineja pyörittävät muun muassa linjatuottaja, mikäli sellainen tuotannossa on, kuvauspaikkajärjestäjä ja apulaisohjaaja. Esituotantovaiheessa elokuva on käytännössä tehty kertaalleen valmiiksi teorian tasolla (Kivi & Pirilä 2010, 67 - 68). Niinpä ihannetapauksessa kuvausvaiheen tulisi olla vain jo harjoitellun toistoa ja jo suunnittelun toteuttamista. Toki näin ei todellisuudessa ole: elokuvatuotanto koostuu niin monesta liikkuvasta osasta, että aivan kaikkea on mahdoton ennustaa ja arvioida etukäteen.

Kuvausten päätyttyä siirrytään jälkituotantovaiheeseen; jälkituotannon suunnittelu on toki aloitettu jo esituotantovaiheessa (Elokuvantaju 2015b). Elokuvan jälkituotantoprosessiin kuuluu monia työvaiheita kuvauksissa tallennetun kuvan ja äänen käsittelyyn liittyen, esimerkiksi värimäärittelyä, leikkausta, efektien luontia ja jälkiäänitystä (Kivi & Pirilä 2010, 95). Jälkituotantovaiheessa elokuva saavuttaa lopullisen muotonsa.

Kun elokuva on saatu valmiiksi, alkaa levitysvaihe: ennen ensi-iltaa elokuvaa markkinoidaan trailerein ja järjestetään usein lehdistö- ja ennakkonäytöksiä (Kivi & Pirilä 2010, 103). Levitysvaiheen tarkoitus on, että elokuvan mainokset tavoittaa mahdollisimman monta potentiaalista katsojaa.

Elokuvatuotannon eteneminen alkuideasta valkokankaalle voidaan siis jakaa karkeasti viiteen eri vaiheeseen (kuvio 1).

Kuvio 1. Elokuvatuotannon prosessin vaiheet

2.2 Independent-elokuva

Independent- eli indie-elokuvalla tarkoitetaan riippumatonta tuotantoa. Kansainvälisessä elokuvamaailmassa kyseessä voi olla suurista elokuvastudioista riippumaton tuotanto (YLE 2015). Sillä voidaan myös viitata valtavirrasta poikkeavaan elokuvaan (Koulukino 2015). Suomessa taas indie-elokuvalla tarkoitetaan useimmiten tuotantoa, johon ei ole haettu tai saatu rahoitusta esimerkiksi Suomen Elokuvasäätiöltä. (YLE 2015.) Indietuotannon prosessissa hypätään siis kehittelyvaiheessa rahoituksen haun yli suoraan esituotantoon.

Indie-elokuva tarkoittaa siis yleensä pienen budjetin elokuvaa, koska ulkopuolinen rahoitus puuttuu (Koulukino 2015). Koska indie-elokuvan käsikirjoitusta ei tarvitse "hyväksyttää" esimerkiksi Suomen elokuvasäätiöllä rahoituksen saamiseksi, voidaan indie-elokuvaa pitää myös taiteellisesti riippumattomana tuotantona. Indietuotannoissa tärkeää tekijöille onkin vapaus tehdä haluamaansa materiaalia riippumatta aiheista tai tyyllilajeista (YLE 2015).

Vaikka indietuotannolla ei olekaan ulkopuolista rahoitusta, ei se välttämättä tarkoita että tuotanto olisi harrastelijoiden toteuttama, vaikka tällainen mielikuva usein syntyykin. Indie-elokuva on riippumaton tuotanto - niin rahallisesti kuin taiteellisestikin - tekijänä voi olla harrastaja tai ammattilainen (Koulukino 2015).

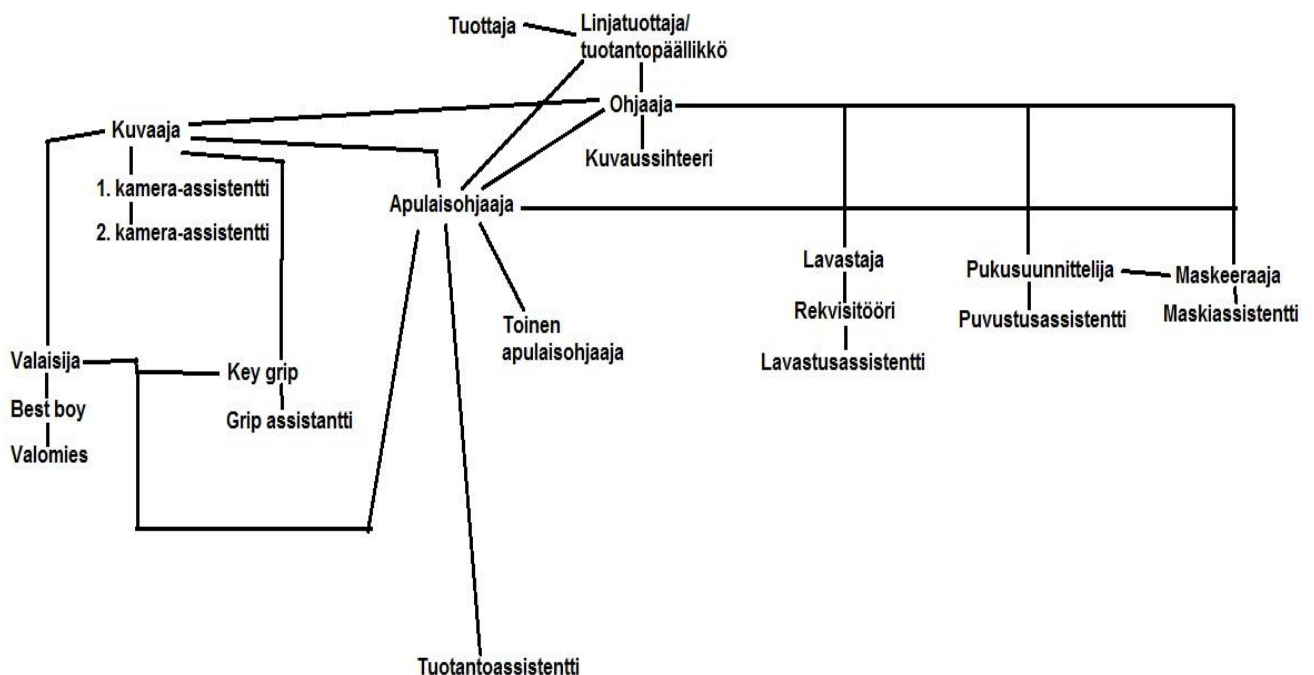
Tässä opinnäytetyössä viitataan indie-elokuvalla juuri elokuvatuotantoon, joka ei ole hakenut rahoitusta esimerkiksi Suomen elokuvasäätiöltä tai muulta elokuva-

tuotantoja rahoittavalta taholta ja toteutetaan siksi pääosin talkootyönä pienikokoisen budjettinsa vuoksi.

2.3 Tuotantoryhmän hierarkiasta

Kuvausten aikana kuvausryhmä on jaettu osastoihin, joista jokaista johtaa taiteellisesti vastuussa oleva henkilö - kuvaaja, lavastaja, puvustaja, äänisuunnittelija ja niin edelleen. Kuvausten taiteellinen johtaja ja taiteellisten osastojen esimies on ohjaaja, tuotannollinen johtaja tuottaja (Elokuvataju 2015c).

Tuotannon edustajana ja ohjaajan oikeana kätenä kuvauksissa toimii apulaisohjaaja (Hukka 2014). Apulaisohjaaja toimii tiedonvälittäjänä työryhmän, tuottajan ja ohjaajan ja kuvaajan välillä (kuvio 2).

Kuvio 2. Elokuvatuotannon komentoketju

Elokuvan tuotantoryhmä muodostuu siis eri osastoista, joista esimerkiksi lavastusosasto toimii tiiviisti yhdessä puvustus- ja maskeerausosaston kanssa, ja kamera- ja valoryhmät taas kommunikoivat tiiviisti keskenään (Elokuvantaju

2015d). Apulaisohjaajan tehtävä elokuvan kuvauksissa onkin, ohjaajan, kuvaajan ja tuottajan viestien välittämisen lisäksi, vahvistaa tiedonkulkua koko työryhmän välillä.

3 APULAISSOHJAAJAN ROOLI ELOKUVAN TUOTANNOSSA

Apulaisohjaajan rooli on elokuvan tuotannossa tärkeä. Apulaisohjaaja on ehkä eniten äänessä kaikista tuotannon tekijöistä elokuvatuotannon kuvausvaiheen aikana, ja kommunikoi koko työryhmän kanssa (Talikka 2015). Apulaisohjaajan rooli on siis suuressa osassa kuvausten ilmapiirin luojana. Myös kuvauspäivien aikataulutuksella, joka on yksi apulaisohjaajan päätehtävistä, voidaan epäsuorasti vaikuttaa kuvausten ilmapiiriin ja hyvinkin suuresti elokuvan budjettiin (Tarvainen 2011).

3.1 Apulaisohjaajan työnkuva

Apulaisohjaajan työ alkaa elokuvan esituotantovaiheessa. Tuotannon suunnitteluvaiheessa apulaisohjaaja osallistuu käsikirjoituksen purkamiseen yhdessä muiden osastojen vastaavien henkilöiden kanssa (SET ry 2012). Apulaisohjaaja myös huolehtii myös tiedonkulusta esituotantovaiheen aikana työryhmälle ja näyttelijöille (Hukka 2014).

Apulaisohjaaja vastaa esituotantovaiheessa kuvausten kokonaisuikataulun sekä päivittäisikataulujen eli call sheetien laatimisesta ja niiden välittämisestä työryhmälle (Hukka 2014). Aikataulutuksen apulaisohjaaja laatii käsikirjoituksen purun pohjalta (Talikka 2015).

Käsikirjoitusta purkaessa apulaisohjaaja on käynyt yhdessä osastojen vastaavien kanssa läpi tärkeitä elementtejä aina kuvauspaikoista ja valaisusta puvustukseen ja avustajiin (Talikka 2015). Tämän purun pohjalta apulaisohjaaja alkaa työstämään aikatauluja ollen koko ajan yhteydessä muihin vastaaviin (Talikka 2015). Näin varmistetaan, että eri osastoille jää tarpeeksi aikaa huolehtia oma osuutensa valmiiksi ennen kuvaamista.

Jo esituotantovaiheessa on tärkeää, että apulaisohjaaja on tietoinen kaikesta mitä tuotannossa suunnitellaan ja tehdään, ja mitä kuvauksissa tulee tapahtumaan - näin hän on heti selvillä mahdollisista ongelmista ja pystyy selvittämään ne (Talikka 2015). Onkin elokuvan tuotannolle eduksi, että apulaisohjaaja on

mahdollisimman aikaisin mukana työryhmässä. Mitä paremmin apulaisohjaaja on selvillä elokuvan kuvausvaiheeseen liittyvistä asioista, sitä tarkemmat aikataulut hän saa laadittua. Hyvin tehty ja tarkka aikataulu helpottaa kuvauksia - kun kaikkeen on varauduttu jo aikataulutuksessa, kuvausten pitäisi teoriassa sujua ongelmitta (Talikka 2015).

Mikäli mahdollista, apulaisohjaaja tutustuu myös ennakolta kuvauspaikkoihin (SET ry 2012). Ennakointi, erityisesti mahdollisten ongelmien, on apulaisohjaajan työn kannalta tärkeää - mitä paremmin esimerkiksi kuvauspaikan asettamiin rajoitteisiin on varauduttu, sitä paremmin ja sujuvammin kuvaukset etenevät.

Joskus apulaisohjaaja osallistuu esituotantovaiheessa myös näyttelijöiden roolitukseen, mutta se ei ole välttämätöntä - osallistuminen riippuu apulaisohjaajan taustasta ja osaamisesta (Hukka 2014).

Kuvauksissa apulaisohjaajan paikka on kameran vieressä, ohjaajan ja kuvaajan läheisyydessä: apulaisohjaaja toimii tiedonvälittäjänä heidän ja työryhmän välillä (SET ry 2012). Siksi on tärkeää että hän on jatkuvasti ajan tasalla ohjaajan ja kuvaajan toiveista ja suunnitelmista. Lisäksi apulaisohjaaja varmistaa, että kuvissa on kaikki mitä pitääkin olla, eikä mitään mitä niissä ei pitäisi olla, ja huolehtii, että mahdolliset autot, avustajat tai muut elementit ilmestyvät kuvaan oikeaan aikaan (SET ry 2012).

Sen lisäksi että apulaisohjaaja on selvillä ohjaajan ja kuvaajan suunnitelmista, hänen on käytännössä oltava selvillä kaikesta muustakin mitä kuvauspaikalla ja sen läheisyydessä tapahtuu. Apulaisohjaaja on tärkein väylä työryhmän kommunikoinnissa (Jelinko 2015). Apulaisohjaaja tiedottaa muuta työryhmää siitä, mitä tehdään seuraavaksi: hän tiedottaa tauoista ja mahdollisista muutoksista ennalta laadittuun aikatauluun, ja huolehtii että muut osastot, esimerkiksi lavastusosasto, valoryhmä ja puvustus- ja maskeerausosastot tietävät mitä aiotaan kuvata seuraavaksi (SET ry 2012). Apulaisohjaaja huolehtii kuvauspaikalla myös kuvauskäskytyksestä. Apulaisohjaajan tunnistaakin kuvauspaikalla toistuvasta mantrasta: käskyllä "valmistaudutaan kuvaukseen" työryhmä asettautuu kuvaustilanteen vaatimiin asemiin ja tekee viimeiset valmistelut, "hiljaisuus, kuvataan", pysäyttää kaiken puheen ja liikkeen kuvauspaikalla, ja lopuksi äänitys

ja kamera käynnistetään käskyllä "ääni, kamera" (Tarvainen 2011). Käskyt näyttelijöille aloittaa ja lopettaa näyttelemisen ja lopettaa kuvaaminen antaa useimmiten ohjaaja.

Apulaisohjaaja huolehtii myös, että kuvaukset pysyvät tuottajan antamissa resursseissa, tarkoittaen annettuja kuvauspäiviä. Apulaisohjaajalla on valtaa lähinnä ajankäyttöön, mutta hänen velvollisuutensa on informoida tuottajaa, jos ohjaaja esittää tavallista massiivisempia, esimerkiksi rahaa ja erikoisjärjestelyjä vaativia toiveita. Yleensä tällaiset toiveet on kuitenkin käyty läpi jo ennakkoon. (Hukka 2014.)

Käytännössä apulaisohjaajan tehtävä siis on kuvauksissa pitää kuvaukset aika-aulussa: hän pitää huolta siitä, asioita tapahtuu oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa, ja että kuvaukset etenevät. Apulaisohjaaja myös varmistaa, että kullekin kuvauspäivälle suunnitellut kohtaukset ja kuvat ehditään toteuttaa. Apulaisohjaaja on myös kuvausryhmän äänitorvi ja kello: hän kertoo mitä kohtausta ja kuvaa kuvataan, paljonko niille on varattu aikaa ja mihin seuraavaksi valmistaudutaan. Apulaisohjaajan puoleen myös yleensä käännytään erilaisten ongelmien ilmaantuessa. (Tarvainen 2011.)

Kun apulaisohjaaja tekee työnsä hyvin, taiteellisesti vastuussa olevat henkilöt, kuten ohjaaja ja kuvaaja, pystyvät keskittymään omaan työhönsä: heidän ei tarvitse huolehtia elokuvan tuotannollisesta puolesta ja työn etenemisestä. Apulaisohjaajan tehtävä on siis myös työllään varmistaa, että saadaan aikaiseksi mahdollisimman hyvä ja taiteellisesti korkealaatuinen elokuva. (Talikka 2015.)

3.2 Apulaisohjaajan työnjohdollinen asema

Kuten todettu, apulaisohjaaja huolehtii kuvausten yleisestä sujuvuudesta ja laatimansa kuvausaikataulun pitävyydestä. Apulaisohjaaja siis toimii kuvauksissa työnjohtajana. Hänen asemansa on kuitenkin siinä mielessä erityinen, että hän ei ole rahallisesti vastuussa elokuvan tuotannosta, ainoastaan aikataulutuksesta, ja saa siihen raamit tuottajalta (Hukka 2014). Aikataulutus kuitenkin vaikuttaa budjettiin - se kuinka pitkään missäkin paikassa kuvataan, ja mihin aikaan kuva-

taan, vaikuttaa kustannuksiin (Tarvainen 2011). Välillisesti apulaisohjaajalla siis on hiukan rahallista valtaa, ajankäytön kautta.

Vaikka apulaisohjaaja onkin kuvausten työnjohtaja, hänellä ei varsinaisesti johda kuvaajaa ja ohjaajaa. Hän voi tietenkin kommentoida kuvaajan ja ohjaajan suunnitelmia tuotannollisesta näkökulmasta, esimerkiksi siitä mihin riittää aika ja mihin ei (Jelinko 2015). Apulaisohjaaja siis käy keskustelua ohjaajan ja kuvaajan kanssa siitä, miten heidän suunnitelmansa saadaan toteutettua, mutta jos ajankäytössä on ristiriitoja ja ohjaaja ja kuvaaja eivät ole valmiita kompromisseihin, on apulaisohjaaja velvollinen ilmoittamaan asiasta tuottajalle (Hukka 2014). Tietysti on suotavaa, että ohjaaja ja kuvaaja kuuntelevat apulaisohjaajaa kun kyse on kuvausaikataulussa pysymisessä, mutta lopulta apulaisohjaajan on myönnyttävä jos esimerkiksi aikaa vievä kuva päätetään tehdä (Jelinko 2015).

Apulaisohjaajalla ei myöskään suoraan ole valtaa päättää esimerkiksi mahdollisista ylityöistä, vaan hän neuvottelee aina ensin tuottajan tai linjatuottajan kanssa (Hukka 2014). Tuottaja tai linjatuottaja kuitenkin kuuntelee ylityöpäätöksissä usein apulaisohjaajan mielipidettä.

Apulaisohjaaja onkin niin sanotusti tuottajan kengän alla - vaikka hänen tehtävänsä on mahdollista, että saadaan aikaan mahdollisimman korkealaatuista jälkeä, on hänen velvollisuutensa myös huolehtia, että budjetti ei ylity ohjaajan kuvaajan toiveiden takia, siis että aikataulussa pysytään. Periaatteessa apulaisohjaaja siis voi sanoa joillekin kuvaajan ja ohjaajan toiveille ei, jos ne selkeästi vaikuttavat budjettiin tai ovat ajallisesti mahdottomia toteuttaa, neuvoteltuaan ensin tuottajan kanssa. (Talikka 2015.)

Tuottaja siis vastaa ja päättää lopulta kaikesta, mutta apulaisohjaajan velvollisuus on antaa hänelle realistinen arvio mahdollisuudesta toteuttaa elokuva, niin että tuottaja voi tehdä ratkaisunsa: yritetäänkö kasvattaa resursseja, siis saada lisärahoitusta, vai muutetaanko esimerkiksi käsikirjoitusta vastaamaan paremmin nykyisiä resursseja (Hukka 2014). Apulaisohjaajan toimiikin siis kuvauksissa tuottajan äänitorvena. Hyvä tuottaja myös antaa apulaisohjaajan tehdä itsenäisiä päätöksiä (Jelinko 2015).

Apulaisohjaajan työnjohdollinen asema kuvauksissa on siis ristiriitainen, ja riippuu paljon ohjaajasta ja kuvaajasta. Apulaisohjaaja toimii tuotannon, ohjaajan ja työryhmän ristitulella, ja yrittää toteuttaa kaikkien toiveet. Ennen kaikkea apulaisohjaaja on kuitenkin kuvauksissa tuotannon edustaja, ei taiteilija. (Hukka 2014.)

3.3 Apulaisohjaajan työhön vaikuttavat seikat

Apulaisohjaajan työhön vaikuttaa moni seikka. Kuten aiemmin todettu, esimerkiksi apulaisohjaajan työnjohdollinen asema riippuu paljon kuvaajasta ja ohjaajasta. Heidän tapansa ja toiveensa vaikuttavat myös suoraan apulaisohjaajan työhön (Hukka 2014). Esimerkiksi ajankäytöllisesti kunnianhimoiset suunnitelmat ja se, että ei olla valmiita tekemään kompromisseja näihin suunnitelmiin liittyen, aiheuttaa apulaisohjaajalle lisää työnsarkaa (Talikka 2015). Samoin apulaisohjaajan työhön vaikuttavat muut työryhmän jäsenet, erityisesti osastojen päälliköt, ja se miten yhteistyö heidän kanssaan sujuu: että kuvauspaikkajärjestäjän kanssa on käyty läpi kuvauspaikkojen esteettömyys kuvausten kannalta, lavastajan kanssa lavastuksen ja rekvisiitan muutosten vaatima aika, ja niin edelleen (Tarvainen 2011).

Apulaisohjaajan työhön vaikuttavat toki myös budjetti ja olemassa olevat resurssit, nämä oikeastaan kaikkein eniten, sillä ne vaikuttavat kaikkeen tuotannossa (Hukka 2014). Se, että apulaisohjaaja vastaa tuottajalle aikataulussa pysymisen kautta siitä, että budjetissa pysytään, onkin ehkä suurin painolasti apulaisohjaajalle (Talikka 2015).

Myös sillä, kuinka toimiva ja osaava työryhmä on, on suuri vaikutus apulaisohjaukseen - ryhmän kokoon vaikuttaa tietysti myös budjetti (Hukka 2014). Jokaisen työryhmän jäsenen panos vaikuttaa apulaisohjaajan työhön: jos kuvauksissa ollaan myöhässä aikataulusta, kaikkien on kiristettävä tahtia, vaikka lopulta vastuu myöhästymisistä onkin apulaisohjaajalla (Talikka 2015). Työryhmän toimivuuteen vaikuttaa taas osaltaan se, minkälaisen suhteen apulaisohjaaja

muodostaa työryhmän kanssa, ja miten työryhmä hyväksyy apulaisohjaajan auktoriteetin ja kuuntelee häntä (Jelinko 2015).

Näihin seikkoihin apulaisohjaaja pystyy kuitenkin ainakin osittain vaikuttamaan toiminnallaan ja taidoillaan - työryhmän toiminta saadaan sujuvammaksi oikeanlaisella johtamisella ja hyvin tehdyt aikataulut ja ennakkosuunnittelu auttavat kuvausten pitämisessä sujuvina. Esimerkiksi työpäivien järkevä pituus ja se, että ne ovat suunnitelmien mukaisia, varmistaa, että työryhmä pysyy tyytyväisenä ja että energiaa riittää koko kuvausjaksolle (Tarvainen 2011). Samaten huolellinen ennakkosuunnittelu ja varautuminen auttaa välttämään yllättäviä tilanteita tai ainakin nopeuttaa niihin ratkaisun löytämistä.

On tietysti myös seikkoja, jotka vaikuttavat suoraan apulaisohjaajan työhön mutta jota ei voi ennaltaehkäistä. Esimerkiksi näyttelijöiden sairastumiset tai sääolosuhteiden muutokset tuovat stressiä ja painetta, mutta niihin on vain löydettävä ratkaisu. (Hukka 2014.)

3.4 Hyvä apulaisohjaaja?

Apulaisohjaajan työhön vaikuttaa oikeastaan kaikki mitä kuvauksissa tapahtuu (Talikka 2015). Hyvällä apulaisohjaajalla onkin kokonaisuus hallussa: hän pystyy arvioimaan nopeasti muuttuvat tilanteet, myös tuotannollisesti, ja reagoimaan niihin (Hukka 2014).

Apulaisohjaajan on oltava rauhallinen ihminen, joka hallitsee laajoja kokonaisuuksia ja monia yksityiskohtia yhtä aikaa: hän osaa ennakoida tulevia kohtauksia ja kuvia, ja täten varmistaa että kaikki tarvittava on valmiina kun kyseistä kohtausta tai kuvaa aletaan valmistella (Hukka 2014). Hyvä apulaisohjaaja on nopeasti perillä siitä mitä tarvitaan ja mitä täytyy tehdä, että saadaan nämä kuvat tai kohtaukset toteutettua (Talikka 2015). Samaten hän ymmärtää kunkin osaston kohtauksen tai kuvan tekemiseen vaatiman ajan. (Hukka 2014.) Hyvä apulaisohjaaja tietääkin laaja-alaisesti elokuvanteon prosessista, ja osaa myös kysyä, jos jokin asia ei ole hänelle selvä (Jelinko 2015).

Hyvä apulaisohjaaja myös sopeutuu kuhunkin ohjaajaan, tuotantoon ja työryhmään - jossain tarvitaan jäykkää johtamista, jossain lempeää ohjailua. Molemmilla tavoilla on mahdollista saavuttaa sama lopputulos. (Hukka 2014.)

Hyvä apulaisohjaaja kertoo myös oikeassa kohtaa kuvaajalle ja ohjaajalle ongelmista, ja tekee sen hienovaraisesti (Hukka 2014). Mitä rauhallisemmin apulaisohjaaja ongelmista tiedottaa, sitä parempana kuvausten sujuvuus säilyy (Jelinko 2015). Esimerkiksi kuvausten ollessa myöhässä apulaisohjaaja voi lähestyä ohjaajaa ja kuvaajaa ratkaisun kanssa - voidaanko esimerkiksi seuraavan kohtauksen valaisu suorittaa ruokailun aikana ja näin kiritä aikataulu takaisin kiinni (Hukka 2014). Mikäli aikataulusta ollaan myöhässä, hyvä apulaisohjaaja ei etsi syyllisiä, vaan koittaa siis löytää ongelmaan ratkaisun. Toki vastuu myöhästymisestä on yleensä lopulta apulaisohjaajalla: jos joku osa-alue kuvauksissa ei toimi, ja hidastaa siksi kuvauksia, sitä ei usein ole käyty läpi tarpeeksi yksityiskohtaisesti (Talikka 2015). Hyvä apulaisohjaaja käykin jo esituotantovaiheessa mahdollisimman tarkasti kaikki kuvauksiin vaikuttavat seikat läpi.

Hyvän apulaisohjaajan on myös pystyttävä reagoimaan nopeasti ohjaajan kuvaajan toiveisiin ja heidän haluamiinsa muutoksiin. Se, onko toiveet mahdollista toteuttaa ja miten asia työryhmälle esitetään mahdollisimman tehokkaasti, on päätettävä nopeasti. Apulaisohjaajan on muutenkin oltava tehokas ja selväsanainen, jotta informaatio kulkee tuotannossa nopeasti ja selkeästi. (Talikka 2015.)

Apulaisohjaajan ei olisi suotavaa hoputtaa ja hokea kiireestä koko ajan (Hukka 2014). Se että kiirehditään, kun ei ole kiire, luo kuvauksiin kärsimätöntä ilmapiiriä (Talikka 2015). Tämä vain kiristää kuvausten ilmapiiriä ja saattaa jopa hidastaa työryhmän toimintaa, mikä taas sotii apulaisohjaajan perustehtäviä, siis aikataulussa pysymistä, vastaan (Talikka 2015).

Apulaisohjaaja onkin tärkeä tuotannon ilmapiirin luoja, sillä on koko ajan äänessä tiedottaessaan tuotannon kulusta muulle työryhmälle. Apulaisohjaajan ääni ja tapa olla saneleekin tuotannon hengen (Hukka 2015). Hänen vastuullaan on koko työryhmä ja se, miten heitä johdetaan: apulaisohjaajan johtamis-

tyyli onkin erittäin olennainen tuotannon sujuvuuden ja ilmapiirin kannalta (Jelinko 2015). Apulaisohjaaja onkin siis oltava myös hyvä ihmistuntija. Hyvä apulaisohjaaja ei ole liian rento, että työskentelytahti pysyisi rivakkana, mutta ei myöskään vihainen (Talikka 2015). Hyvä apulaisohjaaja kykenee hoitamaan kurin pitämisen kuvauksissa rauhallisesti ja ääntä korottamatta, ei suinkaan vihasesti huutaen (Talikka 2015). Hän on ystävällinen mutta tiukka, ja kommunikoi työryhmän kanssa jämäkästi, mutta ei aggressiivisesti (Jelinko 2015).

Apulaisohjaajan kuvaustilanteeseen luoma ilmapiiri on myös hyvin tärkeä ohjaajan ja kuvaajan työn kannalta. Se että heidän on helppo työskennellä kiireenkin keskellä jättää tilaa luovalle ajattelulle. Samaten apulaisohjaajan kyky reagoida muutoksiin antaa ohjaajalle ja kuvaajalle tilaa ja tukea omaan työhönsä, mikä on elokuvan onnistumisen kannalta tärkeää. Tietenkin myös muut seikat kuin apulaisohjaajan työ vaikuttavat tähän, mutta apulaisohjaaja on kuitenkin yksi suurimmista oikean työskentelyilmapiirin luojaista. (Jelinko 2015.)

Myös apulaisohjaajan luonteenpiirteet vaikuttavat suuresti siihen, onko hän niin sanotusti hyvä apulaisohjaaja. Jokaisesta ei ole apulaisohjaajaksi. Perustoiminnot ja käskytykset on toki helppo opetella, mutta hyvässä apulaisohjaajassa on karismaattista auktoriteettia. Hän saa kuvaukset sujumaan ja motivoi työryhmän työskentelemään ilman että siihen kohdistetaan negatiivista energiaa. Hyvä apulaisohjaaja onkin ennen kaikkea hyvä ja jämäkkä johtaja, josta pidetään, jota kunnioitetaan ja jota kuunnellaan. (Talikka 2015.)

Hyvä apulaisohjaaja helpottaa myös tuottajan ja linjatuottajan työtä: kun apulaisohjaaja on kokenut ja hoitaa tehtävänsä hyvin, voi tuotannon johtoporras olla rauhallisin mielin. Heillä on luottamus apulaisohjaajaan ja tämän arviointikykyyn, joka mahdollistaa ongelmiin varautumisen etukäteen. Ja jos ja kun yllättäviä tilanteita tapahtuu, hyvä apulaisohjaaja osaa toimia tuotannollisesti järkevin ratkaisuin. (Hukka 2014.)

Hyvä apulaisohjaaja on siis johtamistaitoinen, sopeutuu nopeasti muuttuviin tilanteisiin ja kykenee tekemään nopeita päätöksiä paineen alla. Hän on hyvä ihmistuntija eikä menetä malttiaan helposti. Hän on ymmärtäväinen ja jopa äidil-

linen (Talikka 2015). Tarvittaessa hyvä apulaisohjaaja osaa kuitenkin pitää kuria ja olla tiukka. Tärkeintä on saavuttaa työryhmän kunnioitus ja luottamus. Hyvä apulaisohjaaja on monitaituri, ja on eduksi jos hänellä on kokemusta muiden elokuvatuotannon osastojen töistä: mitä paremmin apulaisohjaaja kykenee ymmärtämään muiden työryhmän jäsenten ongelmia ja reagoimaan niihin, sekä varautumaan ennakolta mahdollisiin aikataulullisiin ja muihin ongelmiin, sitä paremmin kuvaukset sujuvat.

4 APULAISSOHJAUS ERI TUOTANNOISSA

Tässä luvussa käsittelen apulaisohjausta kahden eri tuotannon, *Toiset tytöt* ja *Guilt* -elokuvien kautta. Molemmat ovat pitkiä suomalaisia fiktioelokuvia, joista toista, *Toisia tyttöjä*, voidaan pitää sen hakeman rahoituksen vuoksi ammattituotantona ja toista, *Guiltia*, taas independent-elokuvana koska se toteutettiin ilman rahoitusta. Suoritin osan työharjoittelustani näissä tuotannoissa, toisessa lavastusosastolla ja toisessa 2. apulaisohjaajana. Tarkastelen apulaisohjausta sekä tekemieni haastattelujen, tuotannon aikana tekemieni havaintojen ja aiemmin käsittelemäni apulaisohjaamisen teorian pohjalta.

4.1 *Toiset tytöt* -elokuvan tuotanto

Toiset tytöt on Esa Illin ohjaama ja Fisher King Production Oy:n tuottama pitkä fiktiivinen elokuva, joka kuvattiin ja jossa olin työharjoittelussa lavastusosastolla touko-kesäkuussa 2014. Apulaisohjaajana elokuvassa toimi Nadja Delcos. Elokuva on saanut esimerkiksi Suomen elokuvasäätiöltä tuotantotukea ja voidaan siis lukea ammattituotannoksi aiemmin esittämäni määritelmän mukaan (Suomen elokuvasäätiö 2015).

4.1.1 Apulaisohjaajan tehtävät

Apulaisohjaajan työtehtävät olivat *Toiset tytöt* -elokuvan tuotannossa pitkälti samat kuin aiemmin tässä opinnäytteessä on määritelty. Apulaisohjaaja Nadja Delcos informoi työryhmää aikatauluista jo esituotantovaiheen aikana esimerkiksi sähköpostitse, ja aikataulutti kuvaukset. Aikataulutus ja ennakkosuunnittelu oli selvästi tehty huolella, sillä olimme harvoin, jos ollenkaan myöhässä. Esimerkiksi kahden kuvauspäivän vaihto päättyi onnistui suhteellisen helposti, koska aikataulut oli tehty tarkasti.

Delcos oli myös tiiviisti kuvaajan ja ohjaajan kanssa, ja keskusteli tulevista kuvista ja kohtauksista heidän kanssaan. Hän välitti tiedot kohtauksiin tarvittavista

valmisteluista kuvausryhmälle, ja tiedotti myös mahdollisista muutoksista esimerkiksi lavastusosastoa, johon itsekin kuului. Hän hoiti kuvauskäskytyksen, ja toimi kuvausten työnjohtajana. Hän oli myös perillä jotakuinkin kaikesta mitä kuvauksissa tapahtui: sain joka kerta vastauksen kysymyksiini. Delcos myös huolehti esimerkiksi kaluston turvallisuudesta ja siitä, että kuvaaja ja ohjaaja pystyivät keskittymään työhönsä: paras esimerkki tästä lienee se, että kuvatesamme suuren, tanssivan avustajajoukon keskellä hän liikkui kameran lähellä ja huolehti, ettei kukaan törmännyt kameraan. Näin kuvaaja ja ohjaaja pystyivät keskittymään laadullisesti hyvän kuvan tekemiseen.

4.1.2 Mikä vaikutti apulaisohjaajan työhön

Toiset tytöt -elokuvan kuvauksissa apulaisohjaajan työhön vaikuttivat mielestäni ehkä selvimmin apulaisohjaajan oma kokemus - Delcos on kokenut ja rauhallinen apulaisohjaaja, ja työryhmä selvästi kunnioitti häntä. Toki työryhmäkin vaikutti positiivisesti apulaisohjaajan työhön - motivaatio oli kohdillaan ja ilmapiiri hyvä, joka toki osittain on apulaisohjaajan ansiota.

Toki apulaisohjaajan työhön vaikutti tässäkin tuotannossa budjetti ja tuottajan hänelle antamat raamit. Koska tuotantoon oli haettu rahoitusta, resurssit olivat kuitenkin realistiset ja elokuva pystyttiin toteuttamaan annetuissa raameissa. Tuotannon johdolla tuntuikin olevan selvä luotto apulaisohjaajaan.

Myös yllättävät tilanteet, kuten sääolosuhteet vaikuttivat apulaisohjaajan työhön. Esimerkiksi kaksi kuvauspäivää jouduttiin vaihtamaan päittäin keskenään huonon sään takia. Vaikka huonolle säälle ei voitukaan mitään, niin huolella tehdyt suunnitelmat helpottivat tämän ratkaisun tekemistä ja toteuttamista, kuten aiemmin todettu.

4.2 *Guilt*-elokuvan tuotanto

Guilt on Mara Jelinkon ohjaama ja Outline Studiosin tuottama pitkä fiktiivinen elokuva. Elokuva kuvattiin elo-syyskuussa 2014, ja suoritin osan työharjoittelustani elokuvan kuvauksissa ja esituotannossa 2. apulaisohjaajana, apulaisohjaajan oikeana kätenä. Elokuvan apulaisohjasi Pauliina Talikka. *Guiltiin* ei haettu ulkopuolista rahoitusta. Elokuvan tuotantoa voikin pitää tyypillisenä suomalaisena indie-elokuvatuotantona: se toteutettiin talkootyönä pienen budjettinsa vuoksi: kukaan työryhmäläisistä ei siis saanut palkkaa ja muutenkin suurin osa hankinnoista pyrittiin kattamaan esimerkiksi lahjoituksin.

4.2.1 Apulaisohjaajan tehtävät

Apulaisohjaajan tehtävät *Guilt*-elokuvan tuotannossa olivat pitkälti samat mitä edellä olen kuvannut apulaisohjaajan tehtäviksi. Apulaisohjaaja Pauliina Talikka aikataulutti kuvaukset ja toimi kuvausten työnjohtajana. Talikka keskusteli kuvaajan ja ohjaajan kanssa heidän suunnitelmistaan ja toiveistaan ja lähtökohtaisesti pyrki toteuttamaan ne (Talikka 2015). Tuotanto oli siis indietuotanto, ja usein ratkaisu ajankäytöllisiin ongelmiin tällaisissa kuvauksissa on pidentää kuvauspäivää, sillä palkkaa ei työntekijöille makseta, ei siis ylityökorvauksiakaan.

Talikka kuitenkin huolehti kuvausten pysymisestä aikataulussa niin hyvin kuin pystyi: välillä, kun sama kuva jouduttiin kuvaamaan useaan kertaan, Talikan täytyi pyytää kuvaajaa ja ohjaaja siirtymään eteenpäin, vaikka he eivät olisikaan täysin tyytyväisiä kuvaan (Talikka 2015). Kuvauspäivät kuitenkin monesti venyivät, ja seuraavien kuvauspäivien kuvauspaikat ja tätä kautta aikataulut olivat usein epävarmoja.

Muutoin apulaisohjaaja huolehti informaation kulusta ja aikatauluista tiedottamisesta työryhmälle esituotannosta lähtien. Hän kävi eri osastojen kanssa läpi kuvaussuunnitelmia niin tarkasti kuin oli mahdollista, ja säilytti kiireestä ja pitkistä päivistä huolimatta rauhallisuuden työssään ja olemuksessaan (Jelinko 2015).

4.2.2 Mikä vaikutti apulaisohjaajan työhön

Guilfin kuvauksissa apulaisohjaajan työhön vaikutti yksittäisistä seikoista ehkä eniten käsikirjoituksen valmiustaso (Jelinko 2015). Käsikirjoitus valmistui vasta viikkoa ennen kuvauksia, ja siitä johtuen monet kuvauspaikat ja esimerkiksi avustajaryhmät olivat vielä varmistamatta kuvausten alkaessa. Talikka valmisti aikataulut niin hyvin kuin pystyi, mutta suurimmaksi osaksi käsikirjoituksen keskeneräisyydestä johtuen moni asia jäi ennen kuvauksia varmistamatta (Jelinko 2015). Kuvauspaikkojen varmistuminen myöhään vaikeutti aikataulutusta: kuvauspaikkojen välimatkoja ja paikasta toiseen siirtymiseen kuluva aika ei pystynyt arvioimaan kun kaikkia kuvauspaikkoja ei vielä ollut tiedossa (Talikka 2015). Kuvauspaikkojen puuttumisen takia Talikka joutui myös useamman kerran aikataulutamaan kuvausviikkoja uudestaan lyhyelläkin varoitusajalla, mikä tietysti lisäsi riskiä siihen, että jotkin tärkeät seikat jäävät huomiotta (Talikka 2015).

Toki myös ohjaaja ja kuvaaja vaikuttivat apulaisohjaajan työhön: ohjaaja Mara Jelinko muutti käsikirjoitukseen kirjoitettuja asioita melko paljon lennosta, ja Talikka pyrki mahdollisuuksien mukaan mahdollistamaan nämä muutokset (Jelinko 2015).

Myös tuotannollisilla seikoilla oli vaikutusta. Kuvauspäiviä oli monta, ja niiden järjestelyyn ja aikataulutamiseen vaatimaan työmäärään nähden esituotantoaika oli liian lyhyt. Tämä vaikutti kaikkien osastojen työhön, ja viime kädessä Talikan työhön apulaisohjaajana. Lyhyestä esituotantovaiheesta johtuen ei ollut ehditty tehdä tarpeeksi ennakkovalmisteluja, ja esimerkiksi lavastusosasto ei ehtinyt valmistella kuvauspaikkoja valmiiksi ajoissa. Tämä johti siihen, että oltiin lähtökohtaisesti joka päivä myöhässä ennen, kuin kamera oli edes käynyt kertaakaan. (Talikka 2015.)

Informaation kulku oli myös yksi suuremmista vaikuttavista seikoista. Kommunikaatio *Guilfin* kuvauksissa oli välillä kankeaa, ja kaikki tieto ei aina tavoittanut Talikkaa tarpeeksi nopeasti. Tietokatkokset johtuivat kuitenkin ehkä enemmän

työryhmän kokemattomuudesta. Monille tuotanto oli ensimmäinen pitkä fiktio, jossa he olivat mukana. Työryhmällä oli kuitenkin apulaisohjaajan työhön myös positiivista vaikutusta: ilmapiiri oli hyvä, vaikka tuotanto olikin raskas, ja apulaisohjaajaa kunnioitettiin. (Talikka 2015.)

Apulaisohjaajan työhön vaikuttivat lisäksi yllättävät tilanteet, joita syntyi myös siksi että lyhyen esituotantoajan ja myöhässä valmistuneen käsikirjoituksen takia kaikkia kuvausjärjestelyjä ei ollut ehditty käydä kunnolla läpi. Koska *Guiltia* kuvattiin paljon ulkona, sää vaikutti paljon, ja myös sen takia jouduttiin keskeyttämään kuvaukset hetkeksi tai kokonaan joinain päivinä. (Talikka 2015).

Vaikka independenttuotannon mukanaan tuomista pienistä resursseista seurasi tuotannolle myös ongelmia, oli tuotannon riippumattomuudessa myös etunsa. Ammattituotannossa ei välttämättä olisi pystytty tekemään sellaisia muutoksia kuin kuvausten onnistumisen kannalta oli pakko tehdä, esimerkiksi kuvauspäivien siirtämistä ennalta määräämättömille päiville jonnekin tulevaisuuteen. (Talikka 2015.) Myös tuotannon luonne vaikutti siis suuresti apulaisohjaajan työhön.

4.3 Rahoitetun tuotannon ja independenttuotannon eroista

Ehkä suurin ero independenttuotannon ja rahoitetun ammattituotannon välillä on se, että indietuotannossa kaikki tuottajasta ja ohjaajasta alkaen tekevät työtä ilmaiseksi. Tästä syystä myöskään ylityötunnit eivät maksa mitään, tai niistä ei ainakaan tule isompia ylimääräisiä kuluja. Tämä johtaa helposti siihen, että ylityötunteja myös tehdään jotta saataisiin mahdollisimman hyvää jälkeä. (Talikka 2015).

Kuten aiemmin on jo todettu, ammattituotannossa, jossa rahaa on enemmän kiinni, ylityötunneista päättää aina tuottaja niitä tehdään vain sellaisissa tapauksissa jossa ne koituvat selvästi halvemmaksi ratkaisuksi.

Toki indietuotannossa työryhmä on usein myöntyväisempi ylityötunteihin, koska kaikki haluavat tehdä hyvää jälkeä. Toki jonkinlaisista lepoajoista tulee indietuotannossakin pitää kiinni, varsinkin kun työryhmä tekee ilmaiseksi töitä, sillä lepoajoilla suuri vaikutus työturvallisuuteen. Tietysti ammattituotannoissakin tehdään toisinaan pitkiä päiviä, mutta, kuten todettu, niistä maksetaan myös ylityökorvaus. (Talikka 2015.)

Apulaisohjaajan työn kannalta indie- ja ammattituotantojen ero on työryhmän asenteissa ja työskentelyssä. Indietuotannossa työryhmä on pääosin innostunut, mutta heiltä ei välttämättä aina pysty vaatimaan yhtä paljon kuin ammattituotannossa työskentelevältä työryhmältä. Kun työryhmälle maksetaan palkkaa, niin tuntuu, että he myös tekevät ammattimaisemmin töitä - se on silloin kuitenkin työtä eikä harrastamista. Toki on myös ammattimaisesti toteutettuja indietuotantoja. (Talikka 2015.)

5 POHDINTA

Kuten jo tätä opinnäytetyötä aloittaessani arvelin, apulaisohjaajan työnkuva on hyvin monipuolinen. Vaikka apulaisohjaajalla on tietyt selkeät työtehtävät, esimerkiksi kuvausten aikatauluttaminen ja informaation kulusta kuvaustilanteessa huolehtiminen, on lopulta kaikkia apulaisohjaajan tehtäviä hankala määritellä. Niihin vaikuttavat niin johdettava työryhmä, kuvaajan, ohjaajan ja tuottajan toiveet sekä itse kuvaustilanne, ja tietysti kuvattavan elokuvan käsikirjoitus.

Vaikka olisin haastattelut useampaa alan ammattilaista ja tutkinut apulaisohjausta useammassa kotimaisissa fiktioelokuvissa, olisin silti luultavasti päätenyt samankaltaiseen tulokseen, sillä jokainen tuotanto on erilainen, jokainen tuottaja, ohjaaja ja kuvaaja erilainen ja jokainen apulaisohjaaja on erilainen. Tapoja apulaisohjata on yhtä monta kuin on apulaisohjaajia.

Samoista syistä laatimani hyvän apulaisohjaajan määritelmä on vain suuntaa antava - toki rauhallisuus ja tuotantoon kuin tuotantoon sopeutuminen, kyky työskennellä paineen alla ja valmius tehdä nopeita päätöksiä ovat sellaisia piirteitä, joita jokaiselta hyvältä apulaisohjaajalta löytyy. Samaten hyvä apulaisohjaaja ymmärtää olla hoputtamatta ja sättimättä työryhmää, sillä tietää sen mahdollisesti vain hidastavan tuotantoa. Sen sijaan hän koittaa lähestyä ongelmia ratkaisujen kanssa. Koska erilaiset tuotannot vaativat erilaisia apulaisohjausta, voisikin ehkä sanoa, että hyvän apulaisohjaajan taitoihin kuuluu tilanteiden nopea lukeminen ja sen mukaan tilanteisiin mukautuminen ja toimintansa ja työtapansa muuttaminen tilanteen vaativalla tavalla.

Vaikka tapoja apulaisohjata ja olla hyvä apulaisohjaaja on monia, löysin haastatteluistani varsinkin yhden tekijän, jota kaikki haastateltavani pitivät tärkeänä. Apulaisohjaaja on kuvaustilanteessa ennen kaikkea tuottajan ja tuotannon edustaja, vaikka nimi apulaisohjaaja viittaisikin enemmän ohjaajan avustamiseen. Apulaisohjaajan tehtävä on toki omalla toiminnallaan antaa ohjaajalle rauha ja tila luovalle työlle ja ajattelulle, apulaisohjaajan huolehtiessa käytännön asioista kuvaustilanteessa, mutta ennen kaikkea apulaisohjaaja vastaa tuottajalle elokuvan kuvausten pysymisessä annetuissa raameissa.

Tutkiessani apulaisohjaajan työnjohdollista asemaa kuvauksissa törmäsin myös ristiriitoihin. Apulaisohjaaja johtaa kyllä työtä kuvauksissa, mutta hänellä ei varsinaisesti ole valtaa mihinkään. Kaikki varmistetaan tuottajalta, vaikka toki kaiken ollessa ihanteellisesti apulaisohjaajalla on tuottajan luotto, ja hän voi tehdä myös pienempiä itsenäisiä päätöksiä. Vaikka apulaisohjaaja on kuvausten työnjohtaja, hän ei johda kuvaajaa ja ohjaajaa. Apulaisohjaaja ennemminkin työskentelee heidän kanssaan yhteistyössä - muutenkin elokuvatuotannossa on mielestäni tarpeetonta liaksi yrittää osoittaa sitä, kuka on kenenkin esimies, vaikka toki osastojen johtajat johtavat alaisiaan, esimerkiksi valaisija valomiestä. Enemminkin pitäisi lähteä siitä, että kaikki pyrkivät yhdessä ja yhteistyössä kohti parasta mahdollista lopputulosta, ja kunnioittavat toisiaan omien osa-alueidensa ammattilaisina.

Mitä ammatti- ja indietuotannon eroihin tulee, niillä on apulaisohjaajan työhön melko suuri vaikutus. Vaikka indietuotanto pyritään toki toteuttamaan kuten ammattituotanto, ja lähelle sitä saatetaan usein päästä, ei apulaisohjaajalla mielestäni ole samanlaista valtaa ajankäytön suhteen indietuotannossa kuin ammattituotannossa. Apulaisohjaaja yrittää pysyä aikataulussa ammattituotannossa siksi, että ei syntyisi ylityötunteja ja niistä taas lisäkuluja, mutta indietuotannossa näitä lisäkuluja ei synny. Kuten jo *Guilt* -elokuvan tuotantoa käsitellessäni totesin, indietuotannoissa päivät venyvät usein pitkiksi jotta saataisiin aikaiseksi paras mahdollinen lopputulos. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että apulaisohjaajan yli voidaan kävellä, vaikka hän olisi sitä mieltä että aikaa esimerkiksi jonkin kuvan kuvaamiseen ei enää ole. Toki on selvää, että indie- ja ammattituotanto eroavat toisistaan - koska elokuvan resurssit eli budjetti vaikuttavat koko elokuvan tuotantoon, myös apulaisohjaajan työhön, ei ole yllätys että apulaisohjaajan työ on erilaista näissä tuotannoissa.

Jatkossa olisi mielenkiintoista pureutua tarkemmin johonkin tämän opinnäytetyön osa-alueista - ehkä tarkemmin indietuotannon luonteen vaikutuksesta koko työryhmän työskentelyyn. Olisi myös kiinnostavaa haastatella suurempaa otosta apulaisohjaajia kaikesta siitä, mitä he ovat työssään joutuneet tekemään, vaikk-

eivät ehkä olisi odottaneet näiden tehtävien edes kuuluvat apulaisohjaajan työn piiriin.

Vaikka en ehkä kaikkia mahdollisia apulaisohjaajan työtehtäviä ja ominaisuuksia tähän opinnäytetyöhön onnistunut mahduttamaan, onnistuin mielestäni koamaan melko kattavan oppaan apulaisohjaamisesta esimerkiksi aloittavalle ja asiasta kiinnostuneelle media-alan opiskelijalle. Onkin hyvä, että työstäni käy ilmi se, miten laaja on apulaisohjaajan työkenttä, ja miten monipuolista osaamista apulaisohjaajalta vaaditaan.

LÄHTEET

Elokuvantaju. 2015a. Esituotanto. Viitattu 9.2.2015.

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/esituotanto/esituotanto.jsp>

Elokuvantaju. 2015b. Jälkituotanto. Viitattu 9.2.2015.

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/jalkituotanto/jalkituotanto.jsp>

Elokuvantaju. 2015c. Kuvaukset. Viitattu 9.2.2015.

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/kuvaukset.jsp>

Elokuvantaju. 2015d. Toimenkuvat. Viitattu 30.3.2015.

<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/artikkelit/toimenkuvat.jsp>

Guilt 2014. Elokuva. Ohjaus: M. Jelinko. Tuotanto: Outline Studios.

Hukka, A. 2014. Apulaisohjaamisesta. Email k-luostarinen@netti.fi 11.11.2014.

Tulostettu 9.2.2015

Jelinko, M. 2015. Apulaisohjaamisesta. Email k-luostarinen@netti.fi 16.1.2015.

Tulostettu 9.2.2015.

Kivi, E., Pirilä, K. 2010. Teos. Elävä kuva - elävä ääni. Kolmas osa. Helsinki:

Like.

Koulukino. Indie ja findie. Viitattu 9.2.2015.

<http://www.koulukino.fi/?id=1235>

Suomen elokuva- ja mediatyöntekijät SET ry. 2012. Tietoa ammasteista. Viitattu 9.2.2015.

<http://www.teme.fi/set/54-set/356-tietoa-ammasteista.html>

Suomen elokuvasäätiö. Tuotannon tukipäätökset. Viitattu 30.3.2015.

[http://ses.fi/tukitoiminta/paatokset/tuotanto/?tx_browser_pi1\[showUid\]=5793&cash=a5826a401e](http://ses.fi/tukitoiminta/paatokset/tuotanto/?tx_browser_pi1[showUid]=5793&cash=a5826a401e)

Talikka, P. 2015. Apulaisohjaajan haastattelu 12.1.2015.

Tarvainen, J. 2011. Kuvataan, hiljaisuutta - minkälainen eläin on apulaisohjaaja? Viitattu 9.2.2015.

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/kohtaus/kohtaus/blogit/3simoa/kuvataan-hiljaisuutta-minkalainen-elain-apulaisohjaaja.htm>

Toiset tytöt 2014. Elokuva. Ohjaus: E. Illi. Tuotanto: Fisher King Production Oy.

YLE. Suomalainen independent-elokuva. Viitattu 9.2.2015.

<http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/aikuiset/mediailmiot/indie-elokuva.htm>